

Vážení čtenáři,

ve třetím letošním čísle Divadelní revue jsme pro Vás, kromě jiného, připravili dvě témata, která se výrazněji dotýkají vertikály, dimenze, které dnešní doba příliš nepřeje... Jsou to „divadlo a náboženství“ a „Jerzy Grotowski“.

V roce 2007 vyšel jako soukromý tisk v nakladu třinácti kusů sborník pro Jarmilu F. Veltruskou nazvaný *Divadlo náboženství svět*.¹ Vybrali jsme z této nedostupné knížky příspěvky, které mají nejbližší divadlu, a jejich autoři je upravili a doplnili pro publikaci v Divadelní revue. Martin Bažil otevírá předběžnou metodologickou úvahou o textu *Mastičkáře* a ve stejném období se pohybuje i Kateřina Vrščeká při psaní o rubrikách středověkých latinských velikonočních dramát. Studie Kateřiny Bobkové-Valentové rozebírá na konkrétním příkladu genezi textů pro divadelní produkce jezuitského řádu a jezuitské dramatiky se dotkne i Magdaléna Jacková při srovnání dramatických zpracování genesiovského tématu. V oddíle dokumenty najdete příspěvek Evy Stehlíkové, která okomentovala a připravila k vydání fragment hry *Marie o navštívení hrobu Krista pána Šimona Lomnického z Budče*. A téma, již mimo uvedený sborník, doplňuje byzantská památka – *Kyperský paschální cyklus* – v překladu Pavlína Šipové.

Rok 2009 byl vyhlášen rokem Jerzyho Grotowského. V Polsku i ve světě se ke dvojímu výročí (padesát let od založení Teatru Laboratorium a deset let od smrti Grotowského) uskutečnila řada akcí a vyšla řada publikací. Jediným českým příspěvkem k oslavám bylo na počátku roku 2010 vydání knihy Jany Pilátové *Hnízdo Grotowského*. Divadelní revue by proto ráda několika texty ve druhém tématu čísla alespoň dodatečně přispěla k poznání díla a myšlenkového odkazu Grotowského u nás.

Tématický blok tvoří texty autorů, kteří měli s Grotowského tvorbou aktivní osobní zkušenost a píšou o „svém“ Grotowském a o sobě z různých perspektiv zažitého. Otvíráme ale pohledem jiným, který může mnohé v „grotologických“ výzkumech předznamenávat. Vstupní studie polského teatrologa Dariusze Kosińskiego hledá skrze koncept *divadla proměny* proudy bytí v polském romantismu, v Osterwově Redutě a u Grotowského. Kosiński Grotowského aktivně nezažil a píše o něm jinak, a neméně inspirativně, což je důležité i pro generace badatelů bez osobní zkušenosti s mistrem. Z druhé strany tento článek o vertikále doplňuje francouzský badatel Jean-Marie Pradier, zakladatel etnoscénologie a dlouholetý aktivní člen „skupiny vědců“ kolem Grotowského a zejména Eugenia Barby. Grotowského cesta se v jeho článku prolíná se stezkami různých vědeckých přístupů a najdeme tu řadu překvapivých souvislostí a inspirativních spojení přesahujících obvyklá nahlížení divadelního výzkumu.

V českém překladu Jany Pilátové otiskujeme beckettovsky nazvanou kapitulu „Konec hry“ z nové knihy *Grotowski & company* (2010) jednoho ze zakladatelů Teatru Laboratorium, jeho dramaturga Ludwika Flaszena. Přibližuje v ní „zevnitř“, z pozice aktéra událostí, nepříliš známé peripetie souboru a některých jeho členů

1 *Divadlo náboženství svět: Sborník pro Jarmilu F. Veltruskou*. Eds. Martin Bažil, Kateřina Bobková-Valentová, Jan Zdichynec. Praha: [soukromý tisk], 2007. 238 s.

v sedmdesátých a osmdesátých letech. Do stejného období patří i unikátní písemný záznam Jaroslava Svobody z roku 1981. Popisuje v něm živě svou účast na jedné z posledních parateatrálních akcí Teatru Laboratorium – *Stromu lidí*. Petr Oslzlý, další aktivní účastník dění té doby, k záznamu připsal krátký, osobně laděný úvod, který nám umožní lepší orientaci v dobovém kontextu i nahlédnutí atmosféry normalizace v Čechách. V obou vzpomínkách se vykresluje prostor za severní českou hranicí jako místo nadechnutí a hluboké inspirace. A v neposlední řadě je Svobodův záznam cenný i proto, že Grotowského práci sice viděla řada našinců, ale méně z nich už o ní něco napsalo, a jen hrstka se této práci aktivně zúčastnila.

Bezesporu neaktivnější „propagátorka“ Grotowského u nás, Jana Pilátová, přispěla k tématu dvěma překlady, mnoha cennými radami a uzavírá v mnoha ohledech aktuálním příspěvkem, v němž na dvou současných příkladech shrnuje „retro/per/spektivy“ dění okolo Grotowského myšlenkového odkazu.

Polákům můžeme oslavy Grotowského závidět. Můžeme závidět tu spoustu akcí a můžeme si zkoušet představit, koho z divadelníků 20. století bychom si dali na poštovní známku a uspořádali o něm v dohledné době aspoň jednu (mezinárodní) konferenci a vydali o něm (aspoň jednu) monografii. Letos slavíme Máchu.

Jan Hyvnar v recenzi na knihy o poválečné režisérské a herecké generaci píše o mizejícím povědomí o domácí tradici; Jana Pilátová o rozdílu mezi konfliktem a krizí, o „národním“ charakteru oslav a jejich společenském rozměru; a Adolf Scherl v rozhovoru i o tom, že *Dějiny českého divadla* je třeba napsat znovu... „Vertikálu“ tušíme nebo ji zažíváme i jinak, ale příliš často (a stále víc) jsme při práci na ní konfrontováni s agresivními chuchvalci chytráctví, hlouposti a lhovosti, a sil je málo. A „sofistikované“ nástroje manažérské civilizace štěpí síly úspěšně dál. Jean-Marie Pradier pojmenovává rozdíl mezi dnes tolik skloňovaným aplikovaným a základním výzkumem takto: „První, funkční, má za cíl najít konkrétní řešení problému, který jsme si předem vytyčili. Naopak základní výzkum svou koncepci nedefinuje vzhledem ke známým a stanoveným cílům. Svou zjevnou ‚nepragmaticností‘ nevyvolává nadšení průmyslníků ani politiků.“ „Kapitalizace“ základního výzkumu i kultury, často probíhá v jiných, subtilnějších, ale i nečekaně jednoduchých sférách a okamžicích života, odráží se na jeho kvalitě a je mimo dosah tabulek a rozpočtů manažerů a politiků, našich i těch evropských. Bohužel, ti, kdo produkují barevné prázdno brožurek o „kultuře“, tyto řádky číst nebudou. Že by tu byly dva světy?

Časopis má s třetím číslem za sebou svůj 21. ročník a zároveň první ročník v nové podobě; ledacos ze zamýšleného se podařilo, ledacos jsme opustili, či odložili na lepší časy, na něco již nepomýšlíme. A i když víme, že *lépe* v dohledné době nebude, rádi bychom Vám v příštím roce přinesli články o česko-rakouských divadelních stycích i téma věnované francouzskému divadlu. V brzké době vyjde i speciální číslo, které pod názvem *Czech Theatre Review 1989–2009* přinese v angličtině výběr desíti studií z dosavadních dvaceti ročníků časopisu (výběr viz inzerce v závěru čísla).

Vážený čtenáři, doufám, že se nad stránkami Divadelní revue setkáme i v příštím roce, a za autory i redakci přeji vše dobré

Honza Petružela
šéfredaktor